

Cseppkő mint propaganda-eszköz Aggteleken ⁽¹⁾

1950-ben a Népművelési Minisztériumban az aggteleki-jósvafői cseppkőbarlangot a babonák elleni küzdelem egyik fontos támaszának látták. Javaslatot dolgoztak ki a barlang természettudományos propagandaközponttá való kiépítésére, a megfelelő káderek – jelen esetben a barlangi túra vezetőinek – hiányos dialektikus materialista ismereteinek bővítésére, képzésére, a Barlangmúzeum felállítására, a kisvasút megépítésére, illetve a környék modernizálására.

Bevezetés

1948-ban új korszak kezdődött el Magyarország életében, ez teljes politikai, gazdasági és társadalmi változást hozott, amellyel párhuzamosan elindult a kulturális élet átalakítása is. A Rákosi-korszakban Magyarországon a kultúra a politikai élet kiszolgálójává degradálódott. A művelődés színtereit, módszereit, eszközeit és alkalmait a politikai élet irányítói határozták meg. Kultúrforradalmat hirdettek, amely nem volt más, mint a fennálló rendszer alapjait biztosító pillérek egyike. Felülről szervezett és irányított, jól behatárolt programként jelent meg az iskolán kívüli népművelés egész rendszere. Ezeknek az ideológiai elveknek iskolán kívüli terjesztését segítette az 1949. évi XV. törvény, amely létrehozta a Népművelési Minisztériumot. E döntéssel elindult a népművelés intézményrendszerének országos szintű irányítása és megszervezése. A Népművelési Minisztérium a művelődés szinte minden részét felügyelte: az irodalmi életet, a képző- és iparművészetet, a zene és tánc területét, a könyvtárakat, a színházakat, a mozikat stb. Meghatározta a művelődés irányvonalát, amelynek természetesen a politikai elvárások adtak keretet. Ideológiai szempontból a marxista materialista elmélet lett a kiindulópont. Emellett a művelődési intézményeknek mindig a gazdasági és politikai élet sikereit kellett propagálniuk. Társadalmi szempontból pozitív példaként a dolgozó paraszt- és munkásember jelent meg, ellenpólusként, negatív példaként a klérus és a kulák.

A népművelés egyik fontos feladata lett a természettudományos ismeretek minél szélesebb körű terjesztése, elsősorban a vallásosság háttérbe szorítása érdekében. Ezt szolgálták a *Szabad Föld Téli Esték* és a *Szabad Föld Vasárnapok* ismeretterjesztő előadásai, a természettudományos szakkörök működései, a különböző alapismereti tanfolyamok tananyagai, természettudományos filmek és diafilmek kockái; és így rátaáltak az Aggteleki Cseppkőbarlangban meglévő lehetőségekre.

Az Aggteleki Cseppkőbarlang Közép-Európa legnagyobb barlangrendszerének, a barlang sziklacsarnokai, hatalmas cseppkövei a természet többszázéves (magát a barlangot másfél-két millió évesre becsülik a szakemberek) munkájának az eredményeként jöttek létre. A víz, az erózió és a korrózió folyamatos együttműködésének jelentkezősége a természettudományos ismeretek bővítésére mindig is használtak, de 1950-ben ettől többet véltek benne felfedezni, így a Népművelési Minisztérium „természettudományos propaganda szempontjából megtekintette az aggteleki-jósvafői cseppkőbarlangot”. Nemcsak a földfelszín állandó átalakulásának bizonyítására, a különleges állat- és növényvilág bemutatására gondoltak a cseppkőbarlanggal kapcsolatban, hanem a babonák leküzdésének egyik fontos támaszát látták benne. Javaslatot dolgoztak ki a barlang természettudományos propagandaközponttá való kiépítésére, a megfelelő káderek - jelen esetben a barlangi túra vezetőinek - hiányos dialektikus materialista ismereteinek bővítésére, képzésére, a Barlangmúzeum felállítására, a kisvasút megépítésére, illetve a környék modernizálására.

A közzétett dokumentumok a propagandamunka elindulását mutatják be. Az első dokumentum az általános tudnivalókat ismerteti a cseppkőbarlanggal kapcsolatban, kiemelve rendkívüli természeti adottságát, amellyel a természettudományos propagandát erősíthetik. A következő irat a barlang cseppköveinek elnevezését megváltoztató bizottság munkájának eredményét mutatja be. A bizottság a korábbi, a görög-római mitológiából (pl. Jupiter trónja), a vallás területéről (pl. Paradicsom), vagy a történelmi múltból (pl. Nagy Sándor) vett figurák elnevezéseit, a mese (pl. Csipkevár), a népies motívumok (Matyórojt), és a kor ideológiájába teljességgel passzoló (pl. Szabadság) elnevezésekkel váltotta fel. A harmadik dokumentum az Aggteleki Cseppkőbarlang természettudományos propaganda-központtá alakításának konkrét javaslatait tartalmazza röviden.

A negyedik - talán mondhatni, hogy a legérdekesebb - dokumentum a barlangot bemutató idegenvezetők számára készült pontos szöveganyagot teszi közzé. Ez - *aKalausz barlangvezetők részére* - csak töredékesen maradt fent, de a kor szellemiségének pontosabb megértéséhez feltétlenül szükséges megjelölni. Az utolsó dokumentum a barlang és hozzátartozó turisztaszálló szabályzatának tervezete, ebben szintén nagy hangsúlyt helyeztek a természeti képződmény népművelésben betöltött szerepének kiemelésére.

A dokumentumokat szöveghűen közöljük a helyesírás hibák kijavításával; az értelmetlen mondatok után [!] jelölést használtunk, a rövidítéseket szögletes zárójelben oldottuk fel.

Források

Kiszállási jelentés az Aggteleki Cseppkőbarlangról

Jelentés

Az 1816/M/71-4. számú kiküldetési rendelvénnyel az aggteleki kiszállásom tapasztalatairól

Július 20-án tekintetem meg az aggteleki cseppkőbarlangot a Természettudományi Társulat politikai munkatársával, Tarcsay Pállal. A sportszállót és a mellékhelyiségeket most hozzák rendbe, és elsején már átadják rendeltetésének. Nagy János barlangvezetővel végigjártuk a barlangot egy rövid túrán. A barlang kifogástalan állapotban van, felszerelése jó. A vezető parasztember, akinek az édesapja már 30 éve végzi ezt a feladatát. [!] Képzettsége nagyon gyenge és nem alkalmas arra a feladatra, amit be kellene töltenie. Mechanikusan, leckeszerűen ismerteti az egyes barlang-cseppkövek nevét, esetleg keletkezését. Egyébként két hónap óta a barlang nevezetesség[e]inek neveit a barlangigazgatóság megváltoztatta. Különböző elnevezések helyett /mint Paradicsom, Ábel koporsója, Szószék, Szűz Mária, Aprószentek kórusa stb./ természettudományos neveket kaptak a barlangok és cseppkövek. Ennek ellenére a fejlődés és állandó változás dialektikus magyarázata nincsen biztosítva a jelenlegi barlangvezetőkkel. Rendkívül sok adottság van a barlangban, amit természettudományos propaganda szempontjából ki kell aknázni. Az anyag változása, alakulása szép példáit lehet itt látni, amit megfelelő magyarázattal kell ellátni. A nagy földrengésekből keletkezett leszakadások szintén bő tárgyi bizonyítékát adják a felszín, illetve földkéreg állandó alakulásának, változásának. A barlang élővilága ászkák, növények, a környezet megváltozásával kapcsolatos átalakulást, alkalmazkodást szintén gyönyörűen bizonyítja. Mindezeknek a természettudományos bizonyítékoknak dialektikus magyarázata hiányzik a vezetők előadásából. Sőt a babonák leküzdésére is adódna sok alkalom az előadással kapcsolatosan.

Dancza János igazgató elvtárral történt beszélgetésük alkalmával mindezeket a problémákat kitérgettem. Az igazgató elvtárs készített egy útikalauzt, amit a vezetőknek szigorúan be kell tartani. A kalausz azonban a dialektikus materialista magyarázatokra nem tér ki, épp azért mert a vezetők politikailag fejletlenek. Igaz, hogy hetenként az igazgató foglalkozik a vezetők továbbképzésével, de az eredmény nem kielégítő.

Javaslat:

A barlangvezetőket vagy le kell váltani és felcserélni olyan marxista képzettségű vezetővel, aki alkalmas a fenti feladat megoldására, vagy a mostani vezetőket sürgősen egy átképző iskolára kell elküldeni.

Dancza igazgató hangsúlyozta, hogy a jósvafői barlangbejáratnál lévő turisztaszálló vezetősége rendkívül rossz szállodapolitikát folytat. Azt a szállót, aminek a barlangot látogató turisták befogadása a feladata, olyan polgári elemeknek adják ki üdülés céljaira, akiknek semmi közük a barlanghoz és a természettudományos látványokhoz. A szálló szobáit 45 Ft-os napi áron forgalmazzák, amit a dolgozó egyáltalán nem tudnak megfizetni. Kívánatos, hogy az IBUSZ vendéglátó-ipari osztályának vezetőségét értesítsük.

Javaslat

A barlang felügyeleti jogát a Közlekedési és Postaügyi Minisztérium Idegenforgalmi Főosztálya tartja kézben. Szükséges, hogy a Népművelési Minisztérium megbízásából a Magyar Természettudományi Társulat ellenőrzési joggal legyen felruházva és politikai, szakmai irányítást adjon a barlang igazgatóságának. Döntő feladat ez, mert ez egész évben 10 ezernél több látogatója lesz a barlangnak és lehetetlen az, hogy meg nem felelő formában ismertessenek a barlangvezetők.

Dancza János igazgató kommunista és munkáját politikai és szakmai szempontból alaposan végzi. Munkájában való támogatását javaslatai alapján szükségesnek tartom.

Budapest, 1950. július 24.

Mérő József

MOL XIX-I-3a, 88. doboz, 1816/40-17/1950 (Magyar Országos Levéltár, Népművelési Minisztérium, Általános iratok)

Jelentés az Aggteleki Cseppkőbarlang elnevezéseit megváltoztató bizottság munkájáról

November 29.

A bizottság csak abban az esetben fejtette ki működését, amikor a misztikus elnevezéseket kellett megváltoztatni. Ennek alapján a következő névváltoztatásokat hajtotta végre:

Nagy Templom	helyett	Fekete terem
Mikulás		Kozák
Paradicsom		Szabadság terem
Aprószentek		Gyerekkórus
Kéregető Koldus		Vámszedő
Diana terme		Hősök terme
Jupiter trónja		Napraforgó
Betlehem		Hét törpe tanyája
Harang		Matyórojt
Plutó orgonája		Kővirág-terem
Cupidó vára		Csipkevár
Castor és Pollux		Kossuth oszlop
Minerva templom		Hadsereg terme
Kínai pagoda		Négerkunyhó
Nagy Sándor terme		Tanácsok terme
Salamon oszlopa		Pálmaerdő
Noé bárkája		Halászbárka
Egri nagyorgona		Nagyorgona
Csillagvizsgáló		Győzelem oszlopa
Ganimédesz kútja		Ősember kútja

A bizottság meghagyta eredeti nevében az:

Acheron és Stix barlangpatakok nevét azzal, hogy a vezetők babonás elképzelések elleni felvilágosító beszédet fűzzenek a szöveghez.

Phythia nevű képződményt Jósnőnek neveztük el azért, hogy a jóslás babonája ellen felvilágosító munkát végezzünk.

Az Óriások termét eredeti elnevezésben hagytuk meg, viszont a Bálványoszlop, Királykút elnevezéseket vezetők munkájuk folyamán nem fogják ismertetni.

Fenti lista azokat a névváltoztatásokat tartalmazza, melyek különböznek Dancza János elvtárs által ajánlott, vagy régi ajánlott nevekkal.

Szántó Ferenc s. k.
Vass Henrikné s. k.
Vértes László s. k.
Dancza János s. k.
Zsidi János s. k.

MOL XIX-I-3a, 88. doboz, 1816/40-17/1950 (Magyar Országos Levéltár, Népművelési Minisztérium, Általános iratok)

Az Aggteleki Cseppkőbarlang átalakítása természettudományos-propaganda központtá

Népművelési Minisztérium
Kultúrosztálya
Horváth Vera elvtárs, osztályvezető
Budapest

Az Aggteleki Cseppkőbarlang természettudományos propaganda-központtá való kiépítése tárgyában az alábbi javaslatot tesszük:

1./ A barlang tartozzák elvi-politikai szempontból a MTT [Magyar Természettudományi Társulat] Geológiai szakosztályába - mely egyetértésben a Természetvédelmi Tanáccsal és a Népművelési Minisztérium Kultúrosztályával - irányítaná a barlangban folyó ismeretterjesztő munkát.

2./ Az MTT a szakosztályain keresztül gondoskodik olyan káderek kiképzéséről, akik a barlangban folyó sokrétű természettudományos világnézetit oktatást vezetni tudják, akik a szakosztály keretében egyéni tanulás útján képezzék magukat tovább /legalább 4 fő/.

3./ Az MTT Geológiai szakosztálya a Népművelési Minisztériummal és a VKM-el [Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium] és a különböző társadalmi és különböző tömegszervezetekkel, a Borsod Megyei Tanácson keresztül megszervezi, tervszerűsíti a barlang látogatottságát, és negyedévenként kidolgozza ennek a munkatervét és ütemtervét.

4./ A barlang költségvetési szempontból tartozzék a Népművelési Minisztériumhoz. A felfejlesztésekhez, illetve a barlang átalakításához az alábbiak szükségesek:

- a. A barlang modernizálása, - utak, villanyberendezések rendbe hozása. /Hozzávetőleges költséggel 400 000 Ft./
- b. Barlangmúzeum felállítása, mely 14*8 m-es bemutató teremből, 4*4 m-es preparáló, 4*4 m-es kísérleti, 4*4 m-es iroda, 2*2 m-es raktár és a szükséges mellékhelyiségek áll. Hozzávetőleges költség 280 000 Ft./
- c. A barlangmúzeum berendezése és felszerelése /hozzávetőleg költség 120 000 Ft./
- d. Kisvasút létesítése /esetleg/ a barlangban. Ennek költségeire vonatkozólag hozzávetőleges képet nem tudunk adni, mert az komoly műszaki vizsgálatot igényel.

A fentiekben megjelölt költségadatok Dancza elvtárstól, a barlang igazgatójától származnak, aki 28-án Pestre érkezik és a részleteket illetően felveszi a Minisztériummal a kapcsolatot.

Budapest, 1950. VIII. 26.

Tarcsay Pál

MOL XIX-I-3a, 88. doboz, 1816/40-17/1950 (Magyar Országos Levéltár, Népművelési Minisztérium, Általános iratok)

Kalauz barlangvezetők részére

Aggteleki szakasz

A bejáratnál látható üstnél: „Ezt az üstöt a barlangban megszorult, magasnyomású víz alakította ki.”

Csontház: „Az egész barlangot a víz vegyi- és eróművi munkája hozta létre, tehát a természet érdekes alkotása. A víz először keskeny résen a denevérági kijárón folyt be a hegy belsejébe és Jósfaónél ért felszínre. Ezt a keskeny repedést a víz sokszázézer év alatt bővítette és megalkotta az Aggteleki Barlangrendszert, ami 22,5 km, tehát Európa legnagyobb cseppkőbarlangja. Magyar területen 15,5 km, szlovák területen 7 km terjedelmű. Amikor a barlang ürege kialakultak, megindult a cseppkőképződés. Itt a mennyezeten láthatók az első cseppkővek. A mészkővön átszivárgó víz oldja a kőzetet. A mennyezeten csepp alakjában összegyűlő víz a feloldott meszet parányi gyűrű alakjában lerakja és évszázadok alatt vékony csövet épít belőle. Így keletkezik a függő cseppkő /sztalaktit/. Ahol a csepegés gyors, ott álló cseppkő /sztalagmit/ keletkezik. Egy ilyen cső 1 cm-es növekedéshez 10 év is kell. Aki tehát letör egy vastagabb 10 cm-es darabot, a természet évszázados alkotását teszi tönkre. Ezt az 1934. évi törvény szigorúan bünteti. Ezt a termet Csontháznak nevezik. A fiatalabb, vagy más néven csiszolt kőkorban ez a terem volt az itt élt barlanglakók temetkezési helye. Ásatások 13 csontvázat tártak fel. A csontvázak körül csiszolt kő- és csonteszközök, karcolt díszítésű edénytöredékek és kézimalmok kövek kerültek felszínre. A teremben nemcsak kő, de bronz és vaskori tárgyakat is találtak. A bronz és vaskor embere nem a hideg, nem is vadállatok elől menekült a barlangba, hanem embertársa elől. A bronzkorban született meg a magántulajdon, ami az első háború elindítója volt. A bronzkard az első fegyver, amit az ember nem táplálékának megszerzésére, hanem embertársainak a kirablására készített.”

Acheron: „A barlangon két barlangi patak; Styx és az Acheron folyik át. Ez itt az Acheron medre, ami a környék csapadékvizét vezeti a barlangba.” /Országtáblát - Királykutató nem említeni./ „Itt látható lent egy teknősbéka, felette egy sas és feljebb két fácán felfüggesztve. /Szószéket nem említeni./ „A képződmények színezése a kőzetből kioldott különböző vegyi anyagoktól függ. A fehér, tiszta mészkristály, a vörös vas és a csokoládébarna-fekete mangános lerakódás. Ez itt a barlang kárpitja.” /Utána felhívni a figyelmet a víztükörképre./

Az özvegyasszony korszójánál: „Itt látható egy állócseppkő, amire állandóan csepeg a víz és rárakódott mészréteg lassan növeli.”

Nagytemplom: „Ez itt a Fekete terem. Előttünk egy üld oroszlán, mögötte a Mikulás.” /A közönséget a most épített nézőtérre irányítani! / „Szembe velünk az „Óriás cseppkő” /volt Nagyoltár/. „Átmérője 13 méter. Balra fent a falon láthatók vörös, vasas átütések.” /Szószéket nem említeni, prédikáció nincs./

Volt Kistemplom: „Ez itt a Hangverseny Terem, ahol néha hangversenyt szoktak tartani. Itt látható a Színes állókő /volt Szűz Mária/. Az ott a Csiszolt cseppkő /volt Szent István torony/. A lecsiszolt bordák helye azt bizonyítja, hogy a képződmény kialakulása utána a barlangban nagytömegű víz nyomult be és a magával sodort törmelék lecsiszolta a cseppkő csipkés bordázatát.”

Táncterem: „Ez itt a Táncterem. Ez a folyosó itt a második barlangi pataknak a Styxnek a medre. A Styx végigfolyik a Domica barlangon és itt ebben a teremben egyesül az Acheronnal. Az a hegyen lévő képződmény a Dévényi vár.” /Egy percre felkapcsolni a Barlangtő világitását!/: „Ez itt a Barlangtő, ami 420 méter hosszú.” /Visszafelé felállítani a közönséget a kijelölt vonalra és fentről megvilágítani a Hangverseny Termet! /

Tigris terem /volt Paradicsom előcsamoka/: /Felállítani a közönséget és megmutatni a Tigrist és a mennyezet pettyezetttségét./ /Széchenyi oszlopnál nem kell nevet említeni/: „Ezen az oszlopon látható szürkés szín a régebbi fekete és az újabb fehér lerakódás keveréke. Itt is látható, hogy a képződmények komor, fekete színűek. Eleinte azt hitték, hogy a barlanglakók tűzhelyei, és régebben fáklyával járt látogatók fáklyafüstje kormolta be a képződményeket. A barlanglakók tűzhelyei valóban okoztak némi korom lerakódást, de az újabb megfigyelések szerint az elkorozódást a mangánlerakódásokon élősködő mangánbaktériumok okozzák. Ahogy a szürke vasat a rozsdabaktérium barnára színezi, a mangánbaktérium a mangánt koromfeketére változtatja.”

Oszlopok csarnoka /volt Paradicsom/: „Ez itt az Oszlopok csarnoka. Nevét a sok oszlopról kapta. Előttünk látható a 13 Aradi vértanú emlékoszlopa, akik a magyar nép szabadságáért áldozták életüket. Fent a mennyezeten látható egy rohamisasik. A teremben látható érdekes vízgyűjtő medencéket 1949. év telén barlangrendezés alkalmával tették szabaddá a helyenként fél méter vastag törmelékektől”

Delphi-i jós: „Ez itt a Delphi-i jós. Ha megszólaltatom, jósol a közönségnek. /Megszólaltatni az állókövet!/: „Ezt mondja ez a jós, hogy: nyugdíjba ment és nem jósol többet, mert az emberek ma nem hisznek a jóslásokban és a babonákban, és így nem is lehet őket az orruknál fogva vezetni.”

Oszlopok csarnoka felsőrésze: /Ádám-Éva, Éva papucsa, Tilalomfa nem említendő./.../Mikor a közönség kinézeltötte magát, körül vezetni és egyedül a Vizesést említeni!/
Denevérág: „Ennek a folyosónak a nyílása volt a víz elsődleges beömlője. Később, amikor mélyebbre vágta a völgy fenekét, a bejáratot alakította ki. Azért nevezik Denevéragának, mert a kijáratához közel lévő Denevércsarnokban időnként sok denevér tartózkodik. A denevér ártalmatlan és hasznos állat, ami sok szűnyogot pusztít.” Az első erősen csiszolt képződményénél: „Ebben a folyosóban sok csiszolt képződmény található, ami igazolja, hogy a képződmények kialakulása után a víz újabb nagytömegű víz nyomult a járatba.”

Az ásatások helyén: „Ennél az ásatásnál a jégkorszak alatt élt barlangi medve sok maradványát tárták fel.”

Petőfi emlékoszlopa: „Itt látható Petőfi Sándor bekarcolt neve és látogatásának évszáma, 1845. A magyar szabadságharc költője átutazóban látogatta meg a barlangot, amit a bejáratnál emléktábla örökít meg.”

A második próbagödörnél: „Ennek a gödörnek az oldalán jól láthatók a barlanglakók cölöpágyainak elszenesedett nyomai. Azért készítették fekhelyeiket cölöpökre, hogy a nedves földön ne kapjanak hűlésből eredő betegségeket. Ilyen cölöpnymok a barlangban közel 2 km-es járatban találhatóak.”

A Tűzhelynél: „Itt látható a kőkori emberek egy feltárt tűzhelye. Az innét kikerülő faszénemek és konyhahulladékok azt igazolják, hogy a környék növény és állatvilága már azonos volt a maival.”

Denevér csarnok: „Ez a nagy üreg a Denevér csarnok. Fent már láthatjuk a napfényt, az a mi világunk. De ha ennek a fénynek a világításánál gyönyörködünk a természet földfeletti alkotásaiban és szépségeiben, emlékezzünk vissza arra, amit láttunk, hogy a természet alkotó ereje nagy és nemcsak a föld felszínén, de a föld belsejében is csodálatos világot képes létrehozni.”

Figyelmeztetés!

Felhívom a vezetők figyelmét arra, hogy a részükre készült kalauz szövegét olvassák többször át, és úgy az egyes magyarázatok szövegét, mint az új elnevezéseket pontosan tanulják meg. A közönség előtt adott magyarázataikat ne fűszerezzék tréfás, de helytelen feltevésekre okot adó megjegyzésekkel. Tartsák magukat a részükre készült kalauz szövegéhez. Ezt egyébként ellenőrizni fogom. Ugyancsak felhívom a vezetőket arra, hogy észrevételeiket, vagy javaslataikat a kalauzzal kapcsolatban nálam írásban, vagy szóbelileg tegyék meg. A hosszútúra egyes elnevezéseinek a megváltoztatására is rövidesen sor kerül. Erre vonatkozólag is kérem a vezetők javaslatait. A barlang termeit és képződményeit illető elnevezések megváltoztatását az tette szükségessé, hogy maga a barlang teljes egészében a természeti erők munkájának az eredménye. Ezzel szemben a régi elnevezések képzeletbeli alakokról és a természettel kapcsolatba nem hozható létesítményekről ruháztatták át. Érthető tehát, hogy a barlang termeinek és képződményeinek a lehetőség szerint olyan elnevezést kell adni, ami nemcsak kapcsolatba hozható a természet alkotó,...

MOL XIX-I-3a, 88. doboz, 1816/40-17/1950 (Magyar Országos Levéltár, Népművelési Minisztérium, Általános iratok) - A dokumentum vége hiányzik.

Az Aggteleki Cseppkőbarlang és a hozzátartozó turistaszállók szabályzata

Tervezet

Az Aggteleki Cseppkőbarlang és a hozzátartozó turistaszállók szabályzata

I. Az Aggteleki Cseppkőbarlang

1./ A barlang Magyarország legjelentősebb természettudományos és látványos természeti emléke. Mint ilyen az 1934. évi törvény védelme alatt áll, rongálói az idevonatkozó törvény hatálya alá esnek.

2./ A barlang a múltban a látogatók számára csak mint érdekes természeti tünemény, látványosságként lett bemutatva. A Magyar Népköztársaságban a barlang földtani, emberi, állati és növénytani adottságainál fogva fontos népművelési tényezőnek tekintendő, ami ez említett ismeretekben a dialektikus materialista szempontok alapján terjeszti.

3./ A barlang a hivatását jelenlegi felszereltségében csak a természetes üregeivel és képződményivel, tehát hiányosan szolgálja, s így nem is biztosíthatja a kívánt cél elérést. Ahhoz, hogy a barlang természettudományos adottságait a közönség megfelelően áttekinthesse és jelentőségét megérthesse szükséges, hogy ezek az adottságok részben a barlangban, részben a felszínen muzeálisan is bemutatassanak. Ennek érdekében a következő létesítmények felállítása és fenntartása szükséges:

I. A barlangban:

a./ Akvárium a barlangi vakrákok bemutatására.

b./ Terrárium a barlangi rovarok bemutatására.

c./ Herbárium a barlangban tenyésztő növényvilág bemutatására.

Ezek a létesítmények lehetővé teszik, hogy a látogatók az élőlényeknek az alkalmazkodási képességét, tehát a fejlődés bizonyítékaként tekinthető: átalakult növényeket és állatokat eredeti környezetükben láthassa.

d./ Magában a barlang kőzetében található állati és növényi kőületeknek, továbbá a kéregmozgások jelenségeinek, mint földtörténeti bizonyítékoknak a bemutatása.

e./ A barlanglakó fiatalabb kőkori ember kultúrnyomainak: tűzhelyek, konyhadombok, cölöpökre épített ágyak nyomai és sírhelyek tartósítása és bemutatása.

I. A felszínen:

Magában a barlangban csak azoknak az oktatójellegű tényezőknél a bemutatása eszközölhető, amelyek egyrészt csakis itt mutathatók be, másrészt nem zavarja a barlangnak és képződményeinek megtekintési idejét. A barlanggal kapcsolatos természettudományos és gazdag embertörténeti anyag bemutatására a felszínen egy erre a célra megfelelő 14*8 m alapterületű, egyetlen helyiségből álló bemutató terem, egy vele összefüggő 4*4 m alapterületű kísérleti terem magába foglaló Barlangmúzeumot kell felállítani. Ugyanis a barlang olyan gazdag természettudományos és embertörténeti anyaggal rendelkezik, hogy annak átütőerőt jelentő szemléltetése csakis így oldható meg. A Barlangmúzeum felállításával az Aggteleki Cseppkőbarlang, mint Európa legnagyobb cseppkőbarlangja nemcsak előbbre jut azon a ranglistán, amelyen mint kultúrtényezőt a nálánál kisebb külföldi barlangok, mint pl. Jugoszláviában lévő Postumiai Cseppkőbarlang is megelőzik, de mint népművelési tényező a Magyar Népköztársaságnak hatásos támasza lesz abban, hogy népünk az évszázados klerikális befolyás alól felszabadítsa. A Barlangmúzeumban részben ábrázolással, részben eredeti anyagban kiállításra kerülnek:

*a. A barlangnak, mint a természet alkotásának szemléltető bizonyítékai. Barlangképződés, cseppkőképződés stb.

*b. A barlangban élő állat- és növényvilág preparált csoportjai alkalmazkodásuk és átalakulásuk okát, folyamatát magyarázó szöveggel.

*c. Embertörténeti anyag. Felöleli a barlangban élt fiatalabb kőkori ember kultúr-maradványait, de maga az ember és kultúrája fejlődésének a szemléltetése érdekében összehasonlító anyagot kell beállítani a megelőző embertípusokról és kultúrájukról.

A Barlangmúzeum könnyen megközelíthető helyen, Aggteleken a Barlangszállóval szemben a barlang tulajdonát képező réten épül. A Barlangmúzeum megtekintése díjmentes, ill. a megváltozott barlangbelépő egyben a múzeum megtekintésére is jogosít. Iskolák tanárai vezetésével, a Barlangmúzeum anyagának a tanulmányozása, úgy a bel-, mint a külföldi szakemberek számára biztosítva van, de ez nem akadályozhatja a közönséget a múzeum anyagának a megtekintésében.

4./ A barlang ősléptani és ősrégészeti anyaga tudományos értékkel bír. Ezeket a múltban egyes tudományos intézetek a barlang jellegének figyelembevétele nélkül tárták fel; képződményeket döntöttek ki és nagy felületeken kéregborításokat pusztítottak el. Ezzel helyrehozhatatlan károkat okoztak. Ilyen ténykedésnek a

megakadályozása a barlangigazgató feladata, akinek joga van az esetleges ásatások helyét, terjedelmét és idejét a barlang jellegének a figyelembevételével korlátozni. Ebből eredő vitás ügyekben az Országos Természetvédelmi Tanács dönt.

5./ Egyrészt magának a barlang állagának, másrészt a környező jellegzetes karsztvidéknek a pusztításoktól való megvédése szükségessé teszi azt, hogy a barlang felszíni környékének bizonyos területei is védett területté nyilvánítsák. Ezeknek a területeknek a védetté nyilvánítását a barlang igazgatójának előterjesztésére a barlang igazgatójának az érdekelt községek népi szerveinek és az erdőgondnokság bevonásával az Országos Természetvédelmi Tanács eszközöli.

6./ A barlang tulajdonában úgy Aggteleken, mint Jósvafőn ingatlan területek vannak. Az aggteleki területeken hasznosítás céljából művelésre adták ki. Tekintettel arra, hogy a barlangot felkereső közönség a szabadban egyrészt már a múltban sem tudott a rendelkezésre álló területen kényelmesen elhelyezkedni, másrészt ezek a területek megművelve nem illelnek be, illetőleg rontják a barlang közvetlen környékének a tájképi hatását, ezeket a területeket parkosítani, illetve fásítani kell.

7./ A barlang Aggtelek és Jósvafő közt húzódó főága 7 km hosszú. Ennek az ún. „hosszútúrának” gyorsabb és nagyobb tömegek által is hozzáférhetővé tétele érdekében a barlang felügyeleti hatósága már a múltban elhatározta, hogy a Postumiai barlanghoz hasonlóan kisvasutat vezet végig. A barlangvasút Aggtelekről a barlang tulajdonát képező rétről kiindulva az Acheron víznyelőjén át lépne a barlangba, ahol a főágot követve az Óriások terme alatt és előtt, az erre a célra legalkalmasabb teremben fordulna meg. Ezt a tervet a II. világháború közbejötté akadályozta meg. A barlangvasút megépítése a barlangfejlesztés egyik pontjaként tekintendő.

8./ A barlang legértékesebb és eredeti állapotában lévő ága a Retekág. A közelmúltban ennek az ágnak kívülről való megnyitását tervezték, amit azonban az Országos Természetvédelmi Tanács nem engedélyezett. A Retekág, mint rezervátum eredeti állapotában őrizendő meg, s ott csak a járatok víztelenítését célzó munkákat szabad végezni.

9./ A barlang aggteleki bejárájánál van a 460 m hosszú Barlangtó. A tavat mesterséges gát építésével azért fogták fel, mert a víz általában minden barlangképet élénkít. Ezért a tó időnként még jelentkező víznyelőinek az elszigetelése fontos. A tó medrének a rendezése, ill. karbantartása szükséges, mert korlátozott számú csónakok járatását teszi lehetővé.

10./ A barlang bemutatását szolgáló műtárgyak: villamos-berendezés, védőkörlátók és utak fejlesztése és azok jó karban való tartása állandó feladat. Az utak jó karban tartásának a gyakorlat által is igazolt legbiztosabb módja, ha azokat fokozatosan betontakarával vonják be.

11./ A barlang a múltban is gondoskodott a vele kapcsolatos emléktárgyak forgalomba hozásáról. Emléktárgyakat a barlang területén kizárólag a barlang igazgatósága hozhat forgalomba. Ezeknek az emléktárgyaknak kapcsolatban kell lenni a barlanggal és nívóságnak kell lenni, máshol nem árulhatók.

12./ A barlang vezetése, személyzete

A barlang vezetésével a barlang igazgatója van megbízva, aki a barlang ügyeinek viteléért úgy anyagi, mint tudományos vonatkozásban is felelős. Munkájában segítségére van az adminisztrátor, pénztáros és a barlangvezetők. Tekintettel a barlangnak a 2. pontban megjelölt hivatására a barlang igazgatójának csak politikailag megbízható, s a barlangkutatás terén elméletileg és gyakorlatilag képzett egyén nevezhető ki, aki ez irányú működését a szakirodalomban kifejtett munkáival is igazolja.

A barlangigazgató munkaköre:

- a. A barlang és képződményei állagának megóvása úgy fizikai, mint kémiai behatások kártétele ellen. Ebben a feladatában, ha szükségét látja azonnali hatályú intézkedéseket foganatosíthat, és felettes hatóságának beleegyezésével speciális szakemberek támogatását veheti igénybe.
- b. A barlang felszíni, védetté nyilvánított területeinek ellenőrzése, hogy azon a terület jellegével ellenkező műveletek ne eszközölhessenek.
- c. A barlang állat- és növényvilágának figyelemmel kísérése, s minden olyan műveleteknek, ami pusztulásukat eredményezhetné köteles megakadályozni, ill. elejét venni.
- d. A hazai és külföldi szakkörökkel kapcsolatot kell fenntartani, a szaksajtót közleményekkel kell ellátni. Időnként barlangtani értekezleteket kell kezdeményezni.
- e. A barlang fejlesztésének érdekében felettes hatóságához javaslatokat és terveket nyújt be.
- f. A Barlangmúzeum szervezésében tevékeny részvétel, s a múzeumban elhelyezésre alkalmas tudományos anyag felkutatása, ha szükséges feltárása. A barlanggal kapcsolatos szakkönyvtár létesítése. A Barlangmúzeumnak a 2. pontban megjelölt szempont figyelembevételével való berendezése és vezetése.
- g. A barlangvezetőket a 2. pontban megjelölt szempontoknak megfelelő kalauzzal köteles ellátni és azokat ellenőrizni. A barlangvezetőket nemcsak természettudományos, de főként a barlang hivatásával kapcsolatos politikai kérdésekben is alaposan ki kell képezni. A vezetőket, s általában a barlang személyzetét ellenőrzi és fegyelmet tart köztük.
- h. Ellenőrzi a barlang adminisztrációs és pénzügyi vonatkozású ügyeit, s azokért felelős. Havonként jelentést tesz a barlang forgalmáról, anyagi eredményeiről, jelentősebb eseményeiről azonnal. Ellenőrzi a barlanghoz tartozó területen végzett munkát, s a házilag végzett munkáknak egyben felelős vezetője is. A barlangban és a barlanghoz tartozó területen történő térszíni rendezéseknél és felépítményeknél, s általában a barlanggal kapcsolatba hozható minden ténykedésnél figyelemmel kell lenni a barlang jellegére és hivatására. Észrevételt tehet minden olyan ténykedés ellen, ami az említett jelleggel és hivatással nem hozható összhangba, ill. ronthatja a barlang nívóját. Tekintettel arra, hogy a barlang földrajzilag összefügg a szomszédos állam területén lévő Domicia Barlanggal szigorúan ügyel arra, hogy idegenek csak a barlang alkalmazottainak kíséretében léphessenek és tartózkodhatnak a barlangban. A fontos államvédelmi érdekekre való tekintettel a barlangnak azt az alkalmazottját, aki akár hanyagságból, vagy tudatosan lehetővé teszi azt, hogy idegenek ellenőrzése nélkül a barlangba beléphessenek azonnali hatállyal elbocsáthatja, s ha szükséges megmutatkoznék, az illetékes hatóságnál fel kell jelenteni.
- i. Azokat a barlanglátogatókat, akiket a vezetők a barlang képződményeinek a rongálásán tetten érnek, az erről készült jegyzőkönyv mellékelésével köteles az illetékes hatóságnál feljelenteni.
- j. A barlangnak úgy az aggteleki, mint a jósvafői bejárájánál a Meteorológiai Intézet csapadékmérőket helyeztet el. Ellenőriznie kell azt, hogy ezeknek a kezelését a jelentő szolgálat fennakadás nélküli teljesítése érdekében a barlang valamennyi alkalmazottja elsajátítsa. Magában a barlangban elhelyezésre kerülő műszerek ellenőrzéséről az adott helyzetnek megfelelően intézkedik.

A múltban a barlangot a tulajdonos, a Magyar Turista Szövetség a külön erre a célra létrehozott Nagybaradla Bizottság útján igazgatta. A bizottságban helyet foglaltak a barlanggal kapcsolatos összes tudományágak művelői és az érdekelt minisztériumok. Felügyeleti hatósága a Testnevelési Tanács, végső fokon a Kultusz Minisztérium volt. Tehát minden feltétel meg volt arra, hogy a barlang helyszíni vezetőjét /igazgatóját/ munkájában szakemberek támogassák és ellenőrizzék. Jelenleg sem a barlangot kezelő szerv /IBUSZ/, sem felügyeleti hatósága /Közlekedés és Postaügyi Minisztérium/ összetételében és feladat körében nem természettudományos kérdésekkel foglalkozik, ill. old meg. Éppen ezért szükségét mutatkozik annak, hogy a barlang jellegének és hivatásának a fenntartása és zavartalan biztosítása érdekében a barlang és a hozzátartozó turistaszállók szabályzatát egy olyan bizottság tárgyalja le, amelyben a kezelő szerv és felügyeleti hatóságon kívül e kérdésben érdekelt Népművelési Minisztérium és az Országos Természetvédelmi Tanács képviselői /Magyar Természetbarát Szövetség/ is helyet foglalnak. A Természetvédelmi Tanács közvetve úgy is felügyeleti joggal bír. Ebben a bizottságban a barlang igazgatója, mint a tervezet kidolgozója - az ügy előadójaként vesz részt, aki a szükséges felvilágosításokat is megadja.

A barlang adminisztrátora:

A barlang adminisztrátora a barlang jósvafői bejárájánál lévő irodában működik. Végzi a barlang adminisztrátori munkáját, 10 naponként elszámoltatja a jósvafői vezetőket és az aggteleki pénztárost. Feladat körébe tartozik minden a barlang üzemviteléhez szükséges fogyóanyag beszerzése, ill. megrendelése. Nagyobb látogatottság esetén kiállítja a csoportok vezetői részére a belépő blokkot, szükség esetén az egyes belépőknek is ő ad jegyet. Végleges rendezésig forgalomba hozza a barlang emléktárgyait. A rábizott értékekért anyagilag is felelős.

A barlang pénztárosa:

A barlang pénztárosa az aggteleki bejáró jegypénztárban működik. Itt, ahol a forgalom jóval nagyobb - s pénztáros adja ki a belépőket, forgalomba hozza a barlang emléktárgyait és 10 naponként elszámol a barlang adminisztrátoraival. A rábizott értékekért anyagilag is felelős. A pénztáros és az adminisztrátor, ha nincs egyéb elfoglaltsága, segít a barlang igazgatójának a vezetőknél nagyobb képzettséget igénylő munkák elvégzésében.

A barlangvezetők:

Feladatuk elsősorban a barlang látogatóinak a barlangban való vezetése, s a barlanggal kapcsolatos természettudományos magyarázat ismertetése. Munkaideje reggel 8 órától a du. 4 óráig beinduló rövidtúra végződéséig tart. Ezen túl csak kivételes esetekben és túlóradíj ellenében tartozik túrát vezetni. Ha a barlang látogatásai idején látogatók nincsenek, ez esetben mindazon munkákat tartozik elvégezni, amivel a barlang igazgatója, - távolléte esetén - megbízottja kijelöli. Kezeli, és olyan állapotban tartja a barlangvezetéshez szükséges lámpákat és egyéb felszereléseket, hogy azok a menetrendszerű barlanglátogatást maradéktalanul biztosítsák, s ezért felelős. Az általa kezelt felszerelési tárgyak, ill. alkatrészeinek, valamint az üzemanyag fogyasztását kellő időben köteles bejelenteni az adminisztrátornak. Ügyel arra, hogy a közönség a barlang, vagy a hozzátartozó területek műépítményeiben kárt ne tegyen, és csak a kijelölt helyen rakjon tüzet. A barlangot látogató közönséggel mindenkor udvariasan kell érintkezni. Ha ennek szüksége mutatkoznék a túrán résztvevők egyikét-másikat udvariasan, de erőlyesen figyelmeztetni. A vezető túra közben nem dohányozhat és beinduláskor a közönséget is figyelmezteti, hogy bent a barlangban tilos a dohányzás. Vezetés közben is köteles a legkisebb papírdarabot eltávolítani és a közönség figyelmét felhívni arra, hogy bent a barlangban ne dobáljon el semmit. [!] Aki ittas állapotban vezet, fegyelmi eljárás alá kerül. Botot, pálcát és ernyőt a barlangba nem enged bevinni, csak az esetben, ha a látogató kora, vagy testi fogyatékosága miatt bothasználna rá. Ez esetben a látogatót udvariasan figyelmezteti, hogy a bottal sem a képződményeket, sem az úttól oldalt eső anyagfelületeket nem szabad érinteni. Ittas embert a barlangba nem vezethet be. Köteles magát a barlangvezetéssel kapcsolatos kérdésekben képezni és az igazgató által vezetett vezetőképző előadásokon megjelenni.

Ha valakit tetten ér azon, hogy a barlang képződményeit akár felírás vagy törés által megrongálta, köteles az illetőt igazoltatni, s az esetet az adminisztrátornak, a pénztárosnak, vagy az igazgatónak jelenteni. A jegyzőkönyv felvételéhez lehetőleg több, de legalább még két tanút biztosítani, és letört cseppkövet, mint bűnjelt elkobozni.

II. A barlanghoz tartozó turistaszállók

Miután a barlang látogatottsága szorosan összefügg a közönség elszállásolási és ellátási lehetőségeivel a barlang forgalmának a növelése érdekében a barlangot kezelő Kárpát Turista Egyesület előbb Aggteleken, később a vöröstói kijárónál építtetett kisebb turista menedékházat. Részben a menedékházak építése, részben a turisták barlangrendezési és újabb részeket feltáró munkája nyomán a forgalom annyira megnőtt, hogy ezek a menedékházak szűknek és korszerűtlennek bizonyultak. A későbbi barlangtulajdonos Magyar Turista Szövetség a turista társadalom a kormányzat és az érdekelt megyék anyagi támogatásával 1937-ben megépítette az aggteleki bejárónál a Barlangszállót, s 1940-42-ben a Jósvalói Turista Szállót. Mindkét szállót a magánérdekeltség kizárásával a barlang és a turisztikai fejlesztéseknek az érdekében építette, s jellege, éttermi és hálódíj szabása azonos volt az egyéb turista menedékházak árszabásával. A cél, amiért a két turistaszálló épült, ma, amikor a barlang fontos népművelési eszköznek van beállítva, még inkább az kell, hogy maradjon: a barlang látogatásának növelése. Ezt a rendelkezést a két turistaszálló csakis úgy teljesítheti, ha üzletpolitikáját a dolgozó, széles néprétegek anyagi lehetőségeivel összhangba hozza. Ennek érdekében a barlang és a hozzá tartozó turistaszállók szabályzata leszögezi:

1./ A barlang és az általa építtetett két turistaszálló szoros gazdasági egység, mindkét szálló turista jellegű, s a barlangra vonatkozó szabályzat 2. pontjának figyelembe vételével a szállók nem folytathatnak a barlang érdekeit sértő és célkitűzéseivel ellentétes üzletpolitikát.

2./ Éttermi és hálódíjszabás azonos a turistaházakat kezelő N. V. [Nemzeti Vállalat] kezelésében lévő menedékházak árszabásával.

3./ Tekintettel a turistatársadalomnak egyrészt a barlang feltárása és rendezése érdekében 60 éven át kifejtett önzetlen munkájára, másrészt a két szálló megépítésénél hozott anyagi áldozatára az arcképes igazolvánnyal rendelkező turisták a két szállóban ugyanazokat a kedvezményeket élvezik, mint egyéb turista menedékházban. A turistákhoz hasonló kedvezményeket élvezik az iskolák tanulói is. Az említett két csoporton kívül állók a turista menedékházakban szokásos árszabásnak megfelelő hálódíjat fizetnek.

4./ A két szállóban lévő különszobák árai azonosak az egyéb turista menedékházak különszobáinak az áraival, s az arcképes igazolvánnyal ellátott turisták itt is az egyéb menedékházakhoz hasonló kedvezményeket élvezik. A különszobákat panzióval összekapcsoltan is ki lehet adni, de tekintettel a szállók rendeltetését a különszobákat ugyanaz a személy 5 napnál tovább csak az esetben veheti igénybe, ha a szobára más igénylő nincs. Kivételt képeznek a bel- és külföldi szakemberek, akik a barlanggal kapcsolatos kérdések tanulmányozása miatt tartózkodnak a szállókban. Ezek számára a különszobákban az elsőség mindenkor biztosítandó. A panzióárak mindenkor azonosak az egyéb turista menedékházak áraival.

5./ A két szállóban Házirendet kell kifüggeszteni, s azok megsértőit a szálló vezetőjének joga van figyelmeztetni, súlyosabb esetekben el is távolíthatja, s az okozott kárt minden esetben kötelessége a kártevővel megtéríteni. Mulatságot a szállókban csak május 1-jén, április 4-én és Szilveszterkor szabad tartani.

6./ A szállók éttermének, ill. konyhájának a barlangtűrak indulására, ill. befejezésének figyelembe vételével kell működni.

7./ A szállók műszaki berendezésének kifogástalan állapotban való megőrzéséért és a rongálásoktól való megóvásáért a szállók vezetői felelősek. A műszaki berendezés ellenőrzése a barlangigazgató feladata, házilag eszközölhető javításuk a barlang alkalmazottainak a feladata. Ugyancsak a barlang alkalmazottainak a feladata a jósvalói turistaszálló víz- és villanyszolgáltatása is.

8./ A barlang alkalmazottai gondozzák a Jósvalón létesített mesterséges tavat, strandfürdőt, általában a szállók körül létesített sétányokat, kilátókat, padokat, amiben a lehetőség szerint a szálló alkalmazottait is segítségükre van.

9./ A barlang igazgatójának kötelessége a szállók körüli rend és tisztaság ellenőrzése. Ez irányú észrevételeit és utasításait a szállók vezetői figyelembe tartoznak venni.

10./ A szállók turista jellegének a visszaállításával csökken bonyolult és költséges adminisztrációjuk is. E lehetővé teszi, hogy a szállók és a barlang adminisztrációs ügyeit egy irodában végezzék.

11./ A barlanghoz tartozó szállók a barlang propagálása érdekében más külföldi példákhoz hasonlóan az erre a célra alkalmas felszerelés tárgyai: evő- és ivóeszközök, törülközők, asztalterítők, stb. /azok elhasználódása, ill. kicserélésével párhuzamosan az Aggteleki Cseppkőbarlang szignóval ellátottakat szereznek be.

A fenti szabályzatot letárgyalta és jóváhagyta a barlang felügyeleti hatósága által összehívott bizottság.

Budapest, 1950.

Köz[ekedési] és Postaügyi Minisztérium,
mint felügyeleti hatóság képviselője

Népművelési Minisztérium
képviselőjében

IBUSZ, mint kezelő szerv. képviselőjében

Orsz. Természetvédelmi Tanács
képviselőjében

MOL XIX-I-3a, 88. doboz, 1816/40-17/1950 (Magyar Országos Levéltár, Népművelési Minisztérium, Általános iratok)

Címek:

[Népművelési Minisztérium](#) ^[2]

[Aggtelek](#) ^[3]

Kiadás: 7. évfolyam (2007) 2. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/kuriozumok/cseppko_mint_propagandaeszkoz_aggteleken.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/kuriozumok/cseppko_mint_propagandaeszkoz_aggteleken.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/nepmuvelesi-minisztérium>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/aggtelek>